

## הלכות ערובי תחומין סימן תמ

(סא) אין יותר מאלפים, \*אבל (סב) אם אין כל האילן בתוך אלפים ולא יחד מקום תחתיו, לא קנה שביטה, דשמא היה בדעתו על ארבע אמות שהם חוץ לאלפים, וגם כאן לא קנה, שהרי עקר דעתו מכאן, (סג) ולא יזוז ממקומו. ואם כלו עומד תוך אלפים ולא יחד מקום שביטתו, כגון שאמר 'שביטתי תחתיו', יש לו (סד) ארבעה אלפים ממקומו לצד האילן חוץ משיעור משך תחתיו של אילן, כגון אם שעור האילן עשרים אמה (סה) יש לו שם אלפים פחות עשרים אמה. \*והרמב"ם, הקונה שביטה (סו) ברחוק מקום ולא סים מקום שביטתו, לא קנה שביטה שם אלא במקום שהיה עומד בו כשחשבה, וכן אם אמר 'שביטתי במקום פלוני' (סז) והוא רחוק ממנו יותר מאלפים, קנה שביטה במקומו; והאומר 'שביטתי תחת אילן פלוני', אם יש תחתיו (סח) שמונה אמות או יותר לא קנה שביטה, שהרי לא כן מקום שביטתו, לפיכך צריך להחפזן לשבת בעקרו או בארבע אמות (סט) ששצפנו או בדרומו, ואם היה תחתיו פחות משמונה אמות ונתפזן לשבת תחתיו, קנה, שהרי (ע) מקצת מקומו מסיים. (עא) \*וכן דעת הר"ף בזה: יב טהי שנים, אחד מכיר

## משנה ברורה

דשמא היה בדעתו כו': (סא) אין יותר מאלפים. לאו דוקא, (נד) דאפלו אם היה ממקומו עד עקר אלפים וארבע אמות קנה שם שביטה, דנוהגין לו ארבע אמות למקום שביטתו לכד האלפים, וגם כנות המחקר הוא אלפים לכד הארבע אמות של מקום שביטה, וגם מה שכתב אחר כך: אבל וכו' בתוך אלפים, הכונה בתוך אלפים וארבע אמות: (סב) אם אין כל האילן וכו'. הינו, (נז) אף שעקר בתוך התחום אלא שמקצת ענפיו יוצאין חוץ לתחום, דהינו חוץ לאלפים וארבע אמות, והוא לא יחד שביטתו שהיה בעד עקר שהוא בתוך התחום אלא אמר סתם שקונה שביטה תחת האילן, לכן לא קנה שביטה כלל, דשמא כן לקנות שביטה תחת הענפים היוצאין חוץ לתחום: (סג) ולא יזוז ממקומו. ורצה לומר, מתוך ארבע אמותיו: (סד) ארבעה אלפים ממקומו לצד האילן. קצור לשון יש כאן, ורצה לומר, מצד זה של האילן ומצד האילן וזה לאה אלא ביה: (סה) יש לו [שם] אלפים פחות עשרים אמה. הינו, מכל צד של האילן אין נוהגין לו רק שעור זה [ונמצא שביטתו עם רחב האילן הוא בסך הכל ארבעה אלפים פחות עשרים אמה]; ונשעם, משום דבכל רחב האילן שהוא עשרים אמה מספקין למקום שביטה ונליגן לחקרא, דכשמודדין האלפים השנים של מאילן וזה לאה, מודדין אותו ממקום התחלת האילן שהוא לצד רגליו, דשמא קנה שביטה שם, ואף דלי' זה משם עד רגליו הוא אלפים פחות עשרים אמה, אפלו הכי אין יכול להלך לאחוריו כלום ממקום שהוא עומד, דאמרינן שם קנה שביטתו בארבע אמות של סוף האילן, שמשם עד רגליו הוא אלפים שלמים: (סו) ברחוק מקום ולא סים וכו'. ואף שהוא בתוך התחום ממקום רגליו, דלדעה ראשונה קנה שביטה שם ואין מפסיד אלא מקום רחב האילן, כנ"ל, ולהרמב"ם, כיון שאלו סים מקומו אינו קונה שם שביטה כלל אלא קונה שביטתו במקום רגליו: (סז) והוא רחוק וכו', קנה שביטה במקומו. גם כנה פליג אדעה ראשונה, דלדעה ראשונה, כנה לא יזוז ממקומו, מפני ששם לא קנה ומכאן עקר דעתו, ולהרמב"ם קנה שביטה על-כל-פנים במקומו, ויש לו אלפים לכל רוח ממקום שהוא עומד: (סח) שמונה אמות או יותר. גם כנה לדידה, אפלו כל השמונה אמות היו בתוך אלפים ממקום רגליו, ולא כן לדעה הראשונה: (סט) ששצפנו וכו'. ואם היה רחב יותר משמונה אמות, אפשר גם כן לסים המקום, כגון ארבע אמות הראשונים שחתת האילן או השניים: (ע) מקצת מקומו מסיים. באמה האמצעית, דמהרמב"ם (ט) אי אפשר שלא בבר אותה, דאם באמצע האילן בבר לו הארבע אמות הרי היא מהן, ואם מן הצדדין בבר, באיזה צד שיהיה בבר היא מהן: (עא) \*וכן דעת הר"ף בזה. עין בפליאה רבה שכתב דהעקרי (49) בדעה

## שער הציון

(נד) אלה רבה בשם כמה ראשונים [והשיב על המגן אברהם שכתב 'שילש אמות'], וכן כתב הבית-מאיר, גם בתוספת-שבת הסכים דבנדא נוהגין ארבע אמות חוץ מאלפים, אלא שרצה לצדד עוד להצדיק דעת המגן אברהם לענין הוספה עוד שלש אמות, עין שם: (נז) גמרא: (נז) רש"י:

ז שם בגמרא  
כשמואל, הספיק  
הפוסקים ח בקרב  
מחלוקת ערובי פני  
הרשו דבריו שמואל  
כמו שכתב הרב  
המפורסם שם ברייתא  
שם נ

## באר הגולה

\* אבל אם אין וכו'. אינו מתקין כ"ף, דגם מעקרא מדי שאין כל האילן בתוך אלפים, שהענפים שהם מעבר לעקרו הם חוץ לאלפים, אלא שהוא יחד למקום שביטתו בעקרו, ונהנה לה לומר בקצור: אבל אם לא יחד מקום תחתיו וכו', אלא הלשון מסרס קצת, וכאלו אמר: אבל אם לא יחד מקום תחתיו, אם אין כל האילן בתוך אלפים ודהינו כמו שצד מעקרא לא קנה שביטה, ואם כלו עומד תוך אלפים וכו', ולאפוקי מדעת הרמב"ם שכתב לקמה: \* ולהרמב"ם, הקונה שביטה ברחוק מקום. רחוק מקום נקרא כשיצאנו יושב בביתו והולך שם לערב בגלגליו, אלא כשקרא בדרך ותשקה לו ואמר 'שביטתי למקום כפאן' [אף שהוא בתוך אלפים אמה]: \* וכן דעת הר"ף. עין משנה ברורה מה שכתבנו בשם האלה רבה דעקר בדעה הראשונה, שהוא דעת הרשב"א והרא"ש והטור והסמ"ק, וזה נאו דברי הרמב"ם ופליגי עליה, וכן הביא בשם האגדה דסבירא לה כן ומה שכתב מרבנו יונה, לכאורה אין מדבריו שום הכרע, דאף דפרש כרש"י, אבל שם פסק כרב ודעת הרמב"ם (44), וכן ראיתי גם ברישב"א וכן כתב גס"פ בספר הפלחמות. ומכל מקום צדו אין דין זה ברוי, דהרמב"ם גס"פ לאו יחידא הוא בזה, ויש עוד הרבה פוסקים העומדים בשיטתו אף לא בכל הענינים, ואבאר דברי: הינו מה שכתב המחבר, דלדעת הרמב"ם באומר סתם 'שביטתי תחתיו' לא קנה שביטה שם ואין לו מאילן וזה כלום, לאו יחידא הוא, דגם פרוש השני שכתב רש"י הוא כן הכי, דאפלו לשמואל אין לו רק ממקומו עד תחת האילן מספק וממהרמב"ם, דבין ששנה שביטה במקומו ובין שקונה תחת האילן קונה שטח ההוא, אבל מהאילן וזה לאה לא; ואף דרש"י הקשה על פרוש זה, ברבנו חננאל שלפנינו פרש כן, ואס"פ מוכח בפרוש רבנו חננאל דאפלו אם נקט כשמואל, על-כל-פנים אין לו מאילן וזה כלום, וגם דעת הר"ף מוכח דסבירא לה כהרמב"ם בזה, כמו שכתב בשלחן ערוך וזכמו שדיק בבית-יוסף, ומדבריהם המפורסם דרב הונא דנדקא ארבעה מתוך שבעה דמקצת ביהו מסיים קנה שביטה שם, ונדעה ראשונה אלא לשמואל בכל גוני קונה שביטה תחת האילן ויש לו ארבעה אלפים אמה פחות מקום רחב האילן, כמבאר בשלחן ערוך, ותר"ף ואלו פוסק כשמואל, אלא על-פנתו דסבירא לה, דלשמואל היכא דאין מקצת ביהו נגר אין לו מהאילן וזה כלום, ונראה דמפרש כפרוש רבנו חננאל, ודברי האלה רבה שכתב דמהר"ף אין מוכח אינם מבדירם, ועין בהרבה המגיד שכתב דקרוי לדברי הרמב"ם כתב גס"פ בספר העתים, וכן הוא גס"פ לדעת הרא"ה, דלדידה הלא סבירא לה דלא יזוז ממקומו כלל, דפוסק כרב, וכן משמע ברי"א המוכח בשלטי-הגבורים דפוסק גס"פ כרב, ואס"פ הרבנו חננאל ותר"ף וזכמו ונראה דתר"ף קלהו בתדא שטתא קמי לאסר על-כל-פנים ממקום האילן וזהלן. עין באור וזרע שכתב גס"פ דעוד אי חלקה כרב או כשמואל [וכנראה דהוא עצמו סובר שדלחך כרב, עין שם]. איננו במה שכתב הרמב"ם דיש לו שביטה במקומו אלפים לכל רוח, בין באומר 'שביטתי תחתיו' שלא סים המקום ובין כשכתב לקנות שביטה ברחוק יותר מאלפים, כנה יש לומר דחידא הוא, דלא מבצא כל אלו הנ"ל העומדים בשיטת הרשב"א, בנדאי סבירא להו דבקר עקר דעתה ואין לו ממקום רגליו לעבר השני [דהינו שלא לצד האילן] כלום, וכן להראב"ד ותר"ף והאור ורוע דפוסקים כרב דלא יזוז ממקומו, בנדאי הכי הוא, ולא נשאר לנו רק הרבנו חננאל ותר"ף - הנה בפרוש רבנו חננאל

# הַלְכוּת עֲרוּבֵי תְּחוּמֵינִי סִימָן תַּט

## ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עא]

דְּהַעֲקָר<sup>(43)</sup> כְּדָעָה הָרֵאשׁוֹנָה.

(43) וכן פסק החזו"א (או"ח סי' קי ס"ק ו), ושלא כמו שסיים המשנ"ב שיש לכתחילה להחמיר כדעת הרמב"ם.

[ביה"ל ד"ה וכן דעת הרי"ף]

שָׁמָּה פֶּסֶק פֶּרֶב וּכְדָעָה הָרֵאשׁוֹנָה<sup>(44)</sup>.

(44) מזה שכתב שהראב"ד (פ"ז מהל' עירובין ה"ג, בהשגות) פוסק כרב, שאם כשחשכה יש יותר מאלפיים אמה מהמקום שבו הוא עומד עד למקום שנתכוין לשבות בו, דינו כמי שיצא חוץ לתחום ואין לו אלא ארבע אמות במקומו, דהיינו שאיבד גם את שביבת

## המשך מעמוד קודם

להגיע בסוסים ובפרדים. ולכאורה מוכח שדינים את האדם לפי מה שיכול לעשות בעצמו, ולא לפי מה שיכול לעשות באמצעים אחרים. אך כתב שיש לדחות, שדוקא בפסח שלמדים מהפסוק "ובדרך לא היה" (במדבר ט, יג) שאם היה בדרך רחוקה הריהו פטור, ולכן אף כשיש בידו אמצעי שעל ידו יוכל להגיע מ"מ הריהו בדרך רחוקה, אבל לענין שאר דיני התורה יש לומר שנחשב שיכול להגיע.

ומסקנתו, שאדם הנוסע במכונית בערב שבת ויכול להגיע עד בין השמשות למקום מסוים, בודאי יכול לקבוע את מקום שביבתו שם. אך אם הוא הולך רגלי ואין מכונית בהישג ידו, יש להסתפק אם מועיל מה שיכול להגיע על ידי מכונית, ולא הכריע בדבר. [וראה מה שכתבנו לעיל, שדעת התיבות שבת שאין מועיל מה שיכול להגיע על ידי סוס אם אינו מזומן לו].

[ביה"ל ד"ה ומכיר]

אָפֵּל אִם אֵינוּ מְכִיר שׁוֹם מְקוֹם<sup>(41)</sup>.

(41) ובענין סומא אם מועילה בו הכרה, משמע בהגהות יעב"ץ (עירובין נא, א ד"ה ידע) שגם בו מועיל, שכתב שיכול להכיר בדרך הילוכו על ידי מושכו, וגם יש סומים שיועדים לכיון את הדרך שרגילים בה מעצמם, ובקאים באילן העומד שם על ידי מישוש. ומשמע עוד בדבריו שמי שהכיר בעודו רואה ונעשה סומא, מועילה הכרתו.

[ביה"ל שם]

וְאִמָּר קָתִים שְׂבִיתִי בְּסוֹף אֶלְפִים מְקָאין<sup>(42)</sup>.

(42) ואם אמר תהא שביטתי תחת האילן שבסוף אלפיים מכאן, ואינו מכיר את האילן ההוא, כתב הרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות שער ה) שלא אמר כלום.

בספר נתיבות שבת (פמ"ז הע' נח) שצריך הוא לומר שוב שתקנה לו שביטה במקום ההוא, כיון שהאמירה הראשונה לא הועילה לו. [וראה בביה"ל לקמן סי' תי ס"א ד"ה כיון, שדן האם צריך אמירה, או שדי שיגמור בליבו].

(38) ואם אמר שביטתי בעיר ואינו יכול להגיע אליה עד שחשיכה, כתב החזו"א (או"ח סי' פ ד"ה דף נא, א), שמי"מ קונה. דוקא באילן או גדר צריך שיכול להגיע לשם בבין השמשות, אבל בעיר אפילו אם הגיע עם חשיכה רק לתחילת תחומה הרי הוא כאנשי העיר. והוכיח כן מהמעשה שהביאו בגמרא (עירובין מא, ב) שבאו תנאים בספינה בערב שבת והגיעה הספינה לנמל בשבת, והתיר רבן גמליאל לירד ממנה, ואמר שראה בשפופרת שכבר היו בתוך תחום העיר בבין השמשות. ומוכח, שאף על פי שלא היו יכולים להגיע לעיר עם חשיכה, מ"מ כיון שהיו בתוך תחומה ורצו לשבות בה, קנו שביטה כאנשי העיר.

ובמקום אחר (שם סי' קי ס"ק ו ד"ה נא, א) כתב, שיש להסתפק כשרוצה לקבוע שביטתו בבית יחיד אם צריך שיוכל להגיע אליו עם חשיכה, כיון שאינו כעיר שיש לה עיבור ויש לה תחום לכמה דינים, או שכיון שרוצה לאכול וללון באותו בית, דינו כעיר לענין זה שאינו צריך להגיע אליו, ודי בכך שיהיה בתוך תחומו של הבית עם חשיכה.

(39) ואם הקונה את השביטה אינו יכול להגיע לשם מחמת שאין בכחו לרוץ, אך אדם אחר יכול להגיע לשם בריצה, כתב בספר נתיבות שבת (פמ"א הע' נו) שיש ללמוד מדברי המאירי שחל העירוב. אולם כתב שמדברי שאר פוסקים לא משמע כן.

(40) ואם אינו יכול להגיע רגלי מבעוד יום אלא באמצעות מכונית, כתב בספר בני ציון (ס"ק יז) שיש להסתפק בזה. והביא ראייה מדברי הגמרא (פסחים צד, א) שאדם הנמצא מן המדיעים ולחוץ אינו חייב בקרבן פסח מחמת שהוא בדרך רחוקה, גם אם יכול

# הלכות ערובי תחומין סימן תט תי

## ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עב]

שאמר לו 'שבתתי עמך' (45).

שביתה, אף על פי ששלחוהו רק לערב עליהם. וביותר, שאם יש חילוק בין הלך לערב לבין הלך לצורך אחר, היה למשנה לחלק בהולך עצמו, שאם הלך על מנת לערב אינו קונה שם שביתה, ואם הלך לצורך אחר קונה שביתה, ולא לחלק בינו לבין אנשי העיר.

[משנ"ב ס"ק ו]

בעני שאין לו מזון שתי סעודות להניח ערוב.

2) ואם לא היה בידו מזון שתי סעודות ויש בידו מעות שיכול לקנות בהן מזון, כתב המאירי (עירובין מט, ב ד"ה ונמשך) שיש מן המפרשים שכתבו שאינו נחשב עני אלא כשאינו בידו לקנות פת לעירוב, או אם הוא נמצא בדרך במקום שאין אפשרות לקנות פת.

[שעה"צ ס"ק ג]

ידעת הרמב"ם כן הוא פ'דוע בפוסקים (3).

3) הפוסקים שרמו אליהם השעה"צ הם חידושי אבן העזר והגאון יעקב (עירובין נב, א), שפירשו את דברי הרמב"ם (פ"ז מהל' עירובין ה"ג) שמי שהוא עני ממש נחשב לעני אפילו כשהוא יושב בביתו. והחזו"א כתב (אוי"ח סי' קי ס"ק ו ד"ה ומש"כ) שאין ראייה מדברי הרמב"ם, כיון שלא הזכיר כלל שמי שיושב בביתו יכול לומר שביתתי במקום פלוני, וכן מסברא אין לומר כן, כי מדוע נקל על אותו עני שאין בידו פת שלא יקיים את עיקר הדין שהוא לערב ברגליו. וסיים, שכיון שברשב"א מפורש שעני דיינו דוקא ביצא לדרך ודברי הרמב"ם סתומים, יש לנו לילך אחר המפורש. [אכן להלכה אין נפקא מינה במחלוקת זו, שהרי גם המשנ"ב כתב להחמיר כדעות שאין עני יכול לקנות שביתה בלי שיערב ברגליו או בפת, אם אינו בא בדרך].

## סימן תי

### דין המחזיק בדרך כדי לקנות שביתה

[משנ"ב ס"ק ב]

אכל קצת כדי לערב לא חשיב קבא בדרך (1).

1) והחזו"א פסק (אוי"ח סי' קי ס"ק ו ד"ה סי' ת"י) שבכל אופן שהחזיק בדרך, מועילה קניית השביתה במקום שרצה ללכת לשם [היינו אפילו בעשיר]. והקשה על המשנ"ב, שבמשנה (עירובין נב, א) אמרו [וכן נפסק בשו"ע להלן ס"ג] שאם שלחוהו בני העיר לערב עליהם כדי שיוכלו ללכת לעיר אחרת הסמוכה תוך ד' אלפים אמה לעירם, ויצא לדרך והחזירו חבירו ולא הגיע למקום העירוב, יכול הוא ללכת ד' אלפים לעיר זו, כיון שהחזיק בדרך וחשב בליבו לקנות שביתה, ואנשי העיר ששלחוהו נשארו בשביתה עירם כיון שלא החזיקו בדרך, ומבואר שאלולי חיסרון זה גם הם היו קונים

# הלכות ערובי תחומין סימן תמ תי

ואחד אינו מכיר, שאינו מכיר (עב) מוסר שביטתו למכיר ואומר 'שביטתנו במקום פלוני': **לג \* וידקא** (עג) לבא בדרך התיירו לו כהאי גונא אבל לא למי שהוא בביתו, ואם אמר בן לא עלה לו ואין לו אלא (עד) שביטת ביתו:

## תי דין המחזיק בדרך כדי לקנות שביטתו, וכו' ג' סעיפים:

א \* מי שנתפנו לקבץ שביטתו (א) במקום ידוע אצלו, והחזיק בדרך והלך כדי שיגיע לאותו מקום (ב) \* ויקנה בו שביטתו, (ג) אף-על-פי שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזירו חברו ללון אצלו או (ד) שחזר מעצמו ללון או שנתעבב, יש לו להלך למחר עד מקום שנתפנו לו ומאותו המקום אלפים אמה לכל רוח, שפינו שגמר בלבו לקבץ שם שביטתו (ה) והחזיק בדרך, נעשה כמי שעמד שם או שהגיע ערובו שם. (ו) \* במה דברים אמורים, בענין שאין מטריחין אותו להניח ערוב, או ברחוק, כגון שהיה בא

### באור הלכה

מבאר דלא סבירא לה בן, עין שם, דלדעת רב היכא דאמר 'שביטתי תחתיו' דלא סים אתרה לא יזוז ממקומו, ואף לדעת שמואל, הלא אין לו רק ממקומו עד האילן משעם ספק אבל לא לאחריו כלום, וכנ"ל, וכן היכא שאמר 'שביטתי ברחוק מאלפים', מפרש שהיה ברבוע חגגאל בדרך נ עמוד ב דלכלי עלמא לא יזוז ממקומו, וכדעת שארי מפרשים בסוגיא זו [ועין בבאור הגר"א שישב בדמק הסוגיא גם לשיטת הרמב"ם], וגם מהר"ף אינו מוכח דסבירא לה כהרמב"ם בזה, דיש לומר דקאי בשיטת הרבנו חננאל דנפקא מזה בין מקצת מקומו מסים או לא, דבאנו מסים קל אינו קונה שביטתו ודאי וכן יש לו ממקומו עד האילן מכח מפה-נעשף, כנ"ל, ובמקצת ביתו מסים קונה שביטתו שם ויש לו אף האילן ולהלן, אבל לענין קנות שביטתו ממקומו בשלא סים שביטתו, וכל-שם שהחזיק שביטתו בפירוש חזון לחתום, אינו מוכח קל מהר"ף דסבירא לה בן, ופשטיות הסוגיא בדרך נ עמוד ב דבהרחיק שביטתו תרי אלפי ארבע ארומידי מקום נגליה לא יזוז ממקומו מוכח להפך, וכן הוא בפרשור רבנו חננאל שם. ונראה לי שמה שקטב המחבר [וכן דעת הר"ף בזה], בכתב פסב בן, דהני רב בשני דינים האחרונים (שהוא מיימא דרב הונא שם) שהעתיקם הר"ף בהלכותיו, אבל בשני דינים הראשונים שהעתיק משם הרמב"ם דקנה שביטתו במקום שהיה עומד בו לשחשבה אין לנו ראיה מהר"ף דסבירא לה בן, דאפשר דסבירא לה רק דלא קנה שביטתו שם להיות מטר מעבר להאילן, אבל גם מעבר לנגליה סבירא לה דאינו מטר, וכדעת רבנו חננאל הנ"ל: \* וידקא לבא בדרך התיירו לו. ואפילו אם יש בידו פת, סגי לה במה שאמר 'שביטתי במקום פלוני', כיון שצא מעירו על דעת שלא לערב [רוצה לומר, זה מקרי בא בדרך], בן כתב אליה ובה בשם מלבושי-יוס-טוב, וכדעת הרשב"א המובא בבית-יוסף, וכתב הבית-יוסף שכן מוכח גס-כן מהרמב"ם דסבירא לה בן [וכן הוא גס-כן משמעות הרבנו חננאל והרא"י המובא בשלטי-הגבורים, וכן כתב הרשב"א], ודלא קרש"י דסבירא דכענין תרפי, בא בדרך ואין עמו פת, ודבריהם כתב דגם רש"י מודה להרמב"ם ורשב"א, עין שם, וכן מוכח מפשטות הסוגיא, דרק אם אמו בדרך יכול לומר 'שביטתי במקום פלוני', ומשום דקבא אין לו פת לא פלוג רבנן וכענין חשוב אף שיש לו פת אצלו, וכמו שקטב הרשב"א. ועין לקטת בסיומן תי בבאור הלכה בסעיף א:

\* ויקנה בו שביטתו. עין במשנה ברוך שכתבנו: אמנם דעת הרבה פוסקים וכו' כיון דאנן סבדי וכו', כל זה הוא לשון רש"י ותוסקים. ומה שכתבנו: באותו מקום שנגיל לקנות וכו', בן כתב הרשב"א בחזיון. ועוד כתב הרשב"א וזה לשונו: לא אמר רבי יוסי בברייתא אלא סבדי שרוצה לקנות שביטתו ואין צריך אמירה, אלא לנו דוקא שצא מעירו וזה מכיר אילו [גור מסים באמצע ראוי לקנות שביטתו, אבל כמי שאינו מכיר באמצע שום מקום מסים לקנות שביטתו ולא היה דעתו מעולם על מקום מסים לקנות שביטתו, ה"א קנה לו שביטתו, עד כאן לשונו, וכעין זה כתב גם כן בבאור הלכה ברוך. והנצי"אדם כתב, דאף בענין אין להקל כשישב בביתו לומר

### שער הצינן

(ט) וכן פסק התי"אדם: (גמ) רש"י: (נט) רבנו יהונתן: (ס) עין לקטת בסיומן תיא במשנה ברוך ובאור הלכה שם: (ב) רש"י [רבנו יהונתן ואור ורע וסמ"ק ורי"א ורשב"א וריטב"א, וכבר העיר בזה האלה רבה, עין שם: (ג) תוספות-יוס-טוב, וכן מוכח מרבנו יונתן: (ד) דלא קאי האי 'במה דברים אמורים' לענין ענין פשהחזיק בדרך הכתוב מקום, אלא קאי ה'במה דברים אמורים' לענין עקר הדין, רוצה לומר, אימתי יוכל לקבץ שביטתו על מקום שלא הגיע עדן לשם [וגם בלי הנחת פת], דוקא בענין, והינו אפילו הוא בביתו או ברחוק וכו', וכן מוכח מבאור הגר"א שכתב בן, ונדין אותו, דהלא קצת השלשון-צירוף טלע בזה מדברי הרמב"ם, ודעת הרמב"ם בן הוא כדור בפוסקים] [ואף דלשון ה'במה דברים אמורים' שכתב בן גם הרמב"ם משמע לכאורה בפשטות דאדלעיל קאי, מכל מקום מכרחין אנו לפרש בן גם דעת הרמב"ם אף שהלשון דחוק, דבאמת אין לנו שום מקור בשם"ס דבהחזיק בדרך צריך שהיה עני דוקא גס-כן, דאדרבה, בשם"ס וכל המפרשים מבאר להפוך, דכיון שהחזיק בדרך הוי לא עני אף שבשעם הוא ששיר כשאר בני העיר]:

### משנה ברוך

הראשונה, ועין בבאור הלכה שכתבנו דאין דכריו מכרחים, ועל-כל-פנים לכתחלה (ט) בודאי יש לזהר לסיים מקום שביטתו בעצמו, כדעת הרמב"ם: **יב (עב) מוסר שביטתו למכיר**. שאומר לו (גמ) 'שביטתי עמך' **45**, והמכיר אומר 'שביטתנו במקום פלוני': **לג (עג) לבא בדרך וכו'**. דמשום (נט) דהוא יגע בדרך, הוא דהקילו שקונה שביטתו בדבור בעלמא מה שאמר 'שביטתי במקום פלוני', מה שאין בן מי שהיה בביתו, אין קונה שביטתו אלא כשהולך ברגליו ויושב שם עד שתחשף או שפניו שם מוזן שמי סעודות: **(עד) שביטת ביתו**. בזה אפילו דעה ראשונה דלעיל כסעיף יא דסבירא לה שם לא יזוז ממקומו מודה דיש לו שביטתו בביתו, (ס) דכיון דעומד בביתו, ודאי ניתא לה דלקני שביטתו בביתו כשלא יועיל אמירתו לקנות שביטתו במקום אחר, וכמו שכתבנו לעיל סוף סימן תח במשנה ברוך:

א \* **מקום ידוע**. הני ש'אותו המקום מסים, כגון אילן או גדר, וכנ"ל בסיומן הקודם: **(ב) ויקנה בו שביטתו**. המחבר סתם כדעת הרמב"ם, (ב) אמנם דעת הרבה פוסקים, דדוקא אם יציאתו היתה שלא על-מנת לערב ורק ללכת למקום אחר בסוף ארבעה אלפים מכאן, זה נחשב לבא בדרך, ואמרינן אף שהחזירו חברו ללון אצלו, כיון דאנן סבדי דבעי למיזל להתם, אף-על-גב דלא אמר 'שביטתי במקום פלוני', כמאן דאמר דמי וקנה שם שביטתו באותו מקום שרגיל תמיד לקנות שביטתו שם, דבדאי נתפנו לקנות שביטתו שם כדי שיוכל לילך למחר לשם, אבל ביצא כדי לערב לא חשיב כבא בדרך, ורק כיושב בביתו דלא הוי ערוב באמירתו לבד: **(ג) אף-על-פי שלא הגיע**. והוא שהיה באפשר להגיע, כבסימן הקודם: **(ד) שחזר מעצמו ללון**. היינו, שמתחלה לא נתפנו לזה, כי נצא על-מנת לחשף שם ולקנות שם שביטתו ברגליו, ואחר-כך נמלך לחזר וללון בביתו ולמחר לילך לשם. ואם נמלך **(ז) לגמרי**, בודאי נצטרך למפרע מה שהיה בדעתו לקנות שביטתו שם, והרי הוא כבג"ע: **(ה) והחזיק בדרך**. דחשיבנו לה בזה כבא בדרך, והוא כהקדמות: **(ו) במה דברים אמורים, בענין וכו'**. רוצה לומר, בענין שאין לו מוזן שמי סעודות להניח ערוב, ולהטריחו שלף ויערב ברגליו לא רצו חכמים, על-כן מטר לומר **(ג) בביתו 'שביטתי במקום בן הרשב"א בחזיון: \* במה דברים אמורים, בענין וכו'**. עין מה שכתבנו במשנה ברוך. והנצי"אדם כתב, דאף בענין אין להקל כשישב בביתו לומר

## הלכות ערובי תחומין סימן תי תיא

בדרך, אבל אם לא היה עני ולא רחוק לא: ב זה שאמרנו שהקונה שבייתה ברחוק מקום שבתיו בדרך, לא שניצא וילך בשדה, גאלא אפלו נרד מן העליה לילך לאותו מקום וקדם שניצא מפתח החצר \*החזירו חבירו, הרי זה החזיק וקנה שבייתה. וכל הקונה שבייתה ברחוק מקום (ז) יאינו צריך לומר 'שבייתתי במקום פלוני', אלא (ח) \*בין שגמר בלבו והחזיק בדרך כל-שהוא, קנה שם שבייתה, ואין צריך לומר מי שניצא ברגליו ועמד במקום שקונה בו שבייתה שאינו צריך לומר כלום, \*אלא בין שגמר בלבו, קנה: ג האנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך להם ערוכס למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירו חבירו ולא הוליך ערוכס, הם לא קנו שבייתה באותו מקום, שהרי לא הנה שם ערוכס, ואין להם להלך במדינתם אלא אלפים אמה לכל רוח, (ט) והוא קנה שם ערוכס, שהרי הוא בא בדרך ונתפסן לשבת שם והחזיק בדרך, לפיכך יש לו לילך לאותו מקום למחר ולילך ממנו אלפים אמה לכל רוח:

## תיא מי שהיה ביתו במזרח ונתן הערוכב במערב, ובו סעף אחד:

א מי שהיה (א) במזרח ביתו בשדה (ב) ואמר לשלוחו לערב לו במערב, אם נתן (ג) הערוכב

א משנה ערובי ט'

## באר הגולה

## משנה ברוה

פלוני. ובהחזיק בדרך, אף בעשירי יכול לומר 'שבייתתי במקום פלוני', ומה שכתב 'או ברחוק כגון שהיה בא בדרך', כבר באר מתחלה דבהחזיק בדרך הקלו כאלו בא משם בדרך. ועין בבאור הלכה שהבאנו דעת כמה פוסקים שסוברין, דאף בעני לא הקלו לומר 'שבייתתי במקום פלוני' כשהוא בביתו כי אם כשהחזיק כבר בדרך, וכן פסק הסייג' (ד) \*בין שגמר בלבו וילך לומר 'שבייתתי במקום פלוני' וכו'. (ז) חולקין, דדוקא כמי שיש לו שני בתים בשני תחומי שבת, דהתם אומרים אף החזירו חבירו, מפל מקום היה דעתו לקנות שבייתה כדי שיוכל אחר-כך לילך לשם, אבל בלאו הכי לא, דאמרין דנמלק הוא שלא לילך לשם עוד, (ט) אם לא שאמר בפרוש 'שבייתתי במקום פלוני' [ב"ח ובית מאיר]: (ח) \*בין שגמר בלבו. לשם שבייתה: ג (ט) והוא קנה שם ערוכב וכו'. עין מה שכתבנו לעיל בסעיף קטן ב:

א (א) במזרח ביתו בשדה. וזה לומר, שהיה בשדה במזרח ביתו בעת שקדם עליו היום: (ב) ואמר לשלוחו. (ג) מעבוד יום: (ד) הערוכב וכו' אינו כלום ונשאר וכו'. דבין (ב) דקדם עליו היום רחוק מערובו

דחיים מהלכה, משום דעקר החזיק בדרך לדעת הרבה פוסקים הוא דקא שניצא שלא על-מנת לערב, וכמו שכתבנו במשנה ברוה, והזכירו מן מלשון הש"ס דאמר 'מי שהיה לו שני בתים בשני תחומי שבת, דמשמע דקא שבייתתי בדרך כדי להגיע לבית אחר שיש לו במקום אחר ואחר-כך נמלק לחזור וללון לעת-ערב בבית, דאז לא חשבו כבא בדרך, אלא כבא על-מנת לערב אל חשב שכב בא בדרך, אלא הרי הוא יושב בביתו שצריך לערב בפת דקא מפני שפתו מצויה לו בביתו, ולכן דעת הסייג' דיש לחלש לדעת כל הני רבנות, ואין להקל בזה על-לכא פנים אלא דקא בעני שאין לו שתי סעודות, ובצורך דעת הרמב"ם והר"ה הנ"ל דבעני פטר אפלו בביתו, ונכון הוא ונכספר גאון יצאק כתב דאף להרמב"ם וכן לחוספוט ורמב"ן, על-כיל פנים צריך שניצא על-מנת להחשיף שם ואחר-כך ללכת למקום השני, ולא ביצא לקנות שבייתה ולחזור וללון בביתו, ולשון השלחן-ערך נמי יש לישב באופן זה, אכן בבא בדרך משם, בודאי קנה שבייתה באמירתו אף שיש בידו פת, וכמו שכתבנו לעיל בסוף סימן תט: \* החזירו חבירו, הרי זה החזיק וכו'. קאן לא הוזכר 'או שנתר מעצמו' כבסעיף הקודם, ואפשר דבדוקא נקט, דבסעיף א שהחזיק משם בדרך, אף שנתר מעצמו קנה שבייתה, אבל כאן שלא יד רק מן העליה, אפשר דבדוקא כשהחזירו חבירו ולא מעצמו, ובירטב"א סתם, בהחזיק בדרך דקא החזירו חבירו ולא מעצמו, דהתם אומרים דנמלק הוא. מפל מקום אף להרמב"ם יש לומר דרק בהחזיק משם בדרך מקל גם בחור מעצמו, אבל ביצא רק מפתח ביתו מודה להרמב"א, וכפשיטתו לשון העבדא דמיתי שם במקרא מרב יהודה דמיתי שם בהחזירו חבירו, ובחירי אדם משמע דגם בזה מקילין אף בחור מעצמו, וצריך עיון לדינא: \* בין שגמר בלבו והחזיק בדרך וכו'. הנה בסוף סימן הקודם ריש סעיף א כתב 'ואמר שבייתתי תחתי בעשירי וכו', וכן הוא לשון המשנה, ולא כתב דקא בלבו נמי מהני, וכלאיה דל-שמן הוא שם דמתיין גמר בלבו; אכן יש לומר דשם גרע לענין זה, דקאן שבייתתי בדרך ערב-שבת על-מנת לקנות שם שבייתה ואו על-מנת לילך לעיר אחרת, לדעת שארי פוסקים, ואף דלכסוף חזר לעת-ערב ללון בעירו, גס'רן אן סהי דכנתו לקנות שם שבייתה וכו', וצאנו מוכחת על פנתו לקנות, אבל התם דמיתי כשהולך בדרך מקבר, אין פנתו מוכחת מתוך משויו, וצ"ל צריך שיאמר בפיו דקא, ומצאנו אחר-כך שכן כתב בחוספת-שבת, אכן באמת גם שם אין כאן מצשה המוכיח על הפנה, דאמרין בערובין ל"ח במקרא חקרא ארס' לה, עין שם, וכן מוכח מהרשב"א בחידושי דף נב דבור הפתח'ל וכו' יוסף אפר וכו', עין שם, וכן מודה שפשיטתו לשון הרמב"ם פרק ז מהלכות ערובין הלכה ג, עין שם, דגם בבא בדרך מהני כנהגה. ועין בחוספוט דף מט עמוד ב דבור המתחיל 'ואמר' שכתבו: וזה דנקט 'ואמר' אטו כשאומר 'שבייתתי במקום פלוני', דמשמע לכאורה מזה דסביר דהתם בעי אמירה דקא, אפשר דפליגי אהרמב"ם, או דמחשבה כדי לקנות, גס'רן כאמריה דמא, ולאפוקי באומר 'שבייתתי במקומי' דשם אין צריך אפלו הפנה כדי לקנות שבייתה, וכדלעיל בסימן ת: \* אלא \*בין שגמר בלבו וכו'. זה לשון הרמב"ם, וכן סתם הרא"ש בפרק מי שהוציאהו אות יג, דעשירי העומד בעירו ומחשיף על התחום בעינו שיכנן לקנות שבייתה, עין שם.

## שער הציור

(7) רש"י במשנה, וכן כתבו הרמב"ם והרשב"א, והבא בהרב הפגיד. ובכ"ח ובית-מאיר כתבו דכל הפוסקים חולקין בזה, ולא מצאתי בהדיא אלא אלו, ואולי דעתם מפני שהעתיקו כלם לשון המקרא: (ט) רש"י במשנה ותרשב"א הנ"ל: (6) רש"י: (3) רש"י: